

(Улапчызы. Эгези 1-ги арынга).

Ийиги арын 1969 ч. декабрь 19

Чуега болган бо-
дотта мажым жорук-
туу кижини айма-
овзалары шымары
болбай, Алайары
тууру негизгү нүгү-
түчүлөрү тешкенин
чүега чечтесе, дед-
кере акылдан чо-
тараачынын пел-
сизде ол шымары
не артыкын тутар-
берге. Бичамчыке
ны жогжудуларын
соңикти болган по-
айтыргыларын чу-
көөрдө ол биче эсе
ажылаан дээрн ба-
сон артар. Көдө
бичиң бүүдүрчү
жогжудуларын
неңин болган нин-
мылааларынын ам-
тер шиничин илер-
тар чар Чикке Усе-
девленин колхозчу-
лаз сес ай дургу-
аалын келген.

Чоюнта чаа сөөдө Москвага
дооуулган, аяаа 45 муң амыт
десегаттар ол Уставы хой
санымг чазаларын болган бе-
рерлер килерн турган ба-
дылаар. Уставы чикек-еңер
кылды алган турар. Ая 18
миланон амыт, колхозчулар
ажыл-айларышын толалары
оңа чүүдлерин барымдалан
турган, кураалдар боттарың
ың устайырын күлөң азыр,
оларың коллективтери ол ус-
тавары удурутга бодулар
апар. Ол болза хойбу болур
күштүг 36 муң амыт уста-
вар-дыр. Ол хойбуларын чүрт-
түг бугу абыр организация
челери барымдалаар апар.

Зона-ялматтыг, экономия-
тыг, национал болган өскө-
дөө байддар талазы-биле
ылгадыг, мичамчыке ботта-
рың социалитетт үндөйиң
ың талазы-биле бир аай коор-
ператив ажил-айларышын
тургутуларыңин идеяны
В.И. Ленин айткан. Акыл-
агымдар үе-шагың барым-ла
доргон амытты хыпалалары
арткан. Олар совет тарма-
кың, амыттыралдың шолал-
кың, социалитетт дестратив-
ның херек амытла бодаралы
болу берген деп чүея сөз-
динде десегаттары чутуалан
тургулаан.

Колхозтарда көдө ажил-
алыг продукцияның бүүдү-
ругезиниң, оларын техник-
тиг чөспөлдөниң, черип
химиякидөзөңин болган ме-
нудурацияның өскөниң,
индустриалдыг хорай-биле
болган артем-биле амытде-
кениңин ачымдыа тарачы-
ның чедпи алган эвөөс эвөс
чединиңинерин сөн чүра-
гайлары сөзгөдө адаттын
турган. Бичалзаяж, көдөдө
социал-экономиктиг бүүрү-
гаарлаашкынар, тарачы-
ның культуразында, амыд-
ралымда болган угаан-кегө-
реңиде өскөртөлөр чөже-
дөө улуг дикни, сагыш-сөт-
күдүң ханымышкыны чан-
гыс-ла ол хайынтыгыр турар
эвөс-дөзүр ийин. Уставы
кыла-биле чуталажыг көр-
нөң чорук болган сөздиниң
чагай үр-түңөлдө амыт
база бир чутула чутууду ду-
лайың колхозчунуң өзүп
көпгөн политиктиг бот-медер-
елени дугайын база херчи-
нен турар.

Болушун уставы-биле ко-
хозчу кижн чүеа иптинин
ажыл-агыгынча магадылаар
ажыл төлөврлг амыт алы-
рымың артегин эвөс, харын ба-
за колхозтун ажил-херекте-
рин эргезен башкаркыны
киржир, ову эргезен башта-
рымың органырыңа соңгу-
турар, колхозтун ажил-чору-
дугазын экижидеринин, баш-
тар черип болган албай-
дузаладыг кижилерин амыт-
лаа чөптөстерин чабыды-
рымың талазы-биле саналдар
ны килер артегин бодуңа

оымжылап алган. Ол—чаа бот-
тайн кирип турар чүдэ эвөс,
ол дээрге колхозчунуң амыд-
ралыңын хөйир болу берген
болган оң бугу бодуларын
шынар демдө апарган чүдү-
дүң бадтыкылар-дыр. Чикжеген
көөрге, колхозтарын үстүр-
төн адыган чедир, райондан
бүгү-өйлөд төүгүтө чедир соң-
гуттурар Чоюлөзлөрин тур-
гузар дугайында саяал сөздиң
ге бүүрүнү-биле детиктен бол-
гай. Ол чаа чүдү колхозчу бот-
эргезелдин системизинин
шуут бодуңдан чайгаар-ла
үлүн кэиң турар-дыр. Колхоз-
тарын ажил-чорудугазымың
чутуга айтыргыларын коллек-
тивтиг чуталажың коор, бүү-
дүргөин организастарымың
дуржулгазын сайгырың ип-
тижидер, иптинин ажил-агы-
нын өстүрерини кураавыр-
ларын ажилгаларымың талазы-
биле рекомендация сумелериң
ажылдан кылыр төлөдө, Чо-

бүлөлдөргө колхозтарын эң
дуржулгалыг даргаларын, бүү-
дүргө мураңкыларың болган
тускай эртеңинерин
соңгуза чотур деп, сөзд
шиптирлөдө.

Чар төртүтүнгөн чүдэ бо-
лур колхозтар Чоюлөзлөдө
бүгү чүеа ая-лаа мурунда
туруп турар. Бичалза-лаа оң
төртүтүнгөниң фактымы боду-
дула—үе-шагың бир аялы
демдэр-дыр. Сөздинин амыт-
ны кичэңтөйлгп хайгааран
турган бүгү кижилерин бол-
дымыз-биле амытга, колхозтар
Чоюлөдөринин тургутуҥа-
нында колхозчунуң бодушун
сагыш салымшыларын күнү-
нең кылдыр утка кирир чан-
чылы келерон. Мен аяа мың-
аар немен кааскар мен: хуу
өчүтүргөң эрге-ажыктарын
кызым чорудуңдан хосталы-
шан, ипиглөдө бодушун
социал утка-шынын улам
ханы медереп билпн турар

хөйөңдөргө тарачының
психологиязы ол чүдөдө эле-
рөн.

Колхозчу тургутуңдун демок-
раттыг, устучу чорук колхоз-
чуларын боттарымың сөздө-
нчө чуталарыга болган
шиптирлеринге бөртн ордуге
дең илпн үлдүргөн ажил-тол
бодушын амытлаа кирир-
талымда сагыш салымшылар
адам амытталыч мерген-биле
келерон. Уставың тургаар
садтары, асылдар, сапыдэ
тергелери, шолалар дугайы-
нда, улус өөредилгезиң
органнарыга дулааларын,
техникунар болган инста-
туттар студентлеринге ети-
пендиалар тургутуларың
улашган чүүдлерин ажил-тол
дугайын чутуалан турар. Наам-
лаан кыргынар дугайында
тускай шиптирн сөзд ху-
лээн алган, ол шиптирн
бузгар 1970 чылдан эгелэстн
колхозчуларын социал стра-

хөвөңнениң болган
халдыргылазын
системизы боттаны
нар, социал стра-
тун фондуз тур-
ажылгаларын чү-
хотарын Эвнелэ
толаларын доодала

Колхозтун чаа
вет тарачынының
адылдарыңын
ралымда социал-э-
улуг өскөрлөңнөң
жылган. Бичаары
оң үндөйиңн
тыг барымда бад-
ның база бир дү-
раачыларың ду-
гизилын, чаңчы
сагышкыныларын
етирне кооперати-
дугайын, матери-
дуазаны дугайын
турган. В. И. Лени
ренту баш бүүдү-
Флор
ПМА-нын по-
тайылдыг

СЭКП-ийн XXII съездийн атыг сохотууд саалчху бүрүзүт саалдзыны чыл планын ивек салгына оналштур ажир күөдөйр дэст куженишыниниг айжылдан, онн агкыда, саган сүүтүн үсүр шыпарын бедидер дэст уаут сагыш салып турар.

ЧУРУУТА: сүүтүгү үсүр шыпарын: саалчху Зол-Метпектин тодарайды турары.

Эрзин райондун Бай-Даг суурда кездэ библиотеканы кере бээрге арыг-шын, чыгыш-чыгыры аажок. Эзүлдү-ла ботуну аажында бердинген кичиник аи мыда ажылдан турарын доран эскерип каар. Библиотеканын эргелектиги Күске Чаназавна Эрчинича чыл чыда ажылдан келген, айлап карга-дуржуталгыч библиотекалар, Тыва АССР-ин културалык аалдарыг аждажаччызы. В. И. Ленинниң ортугунун хуундун бээр 100 чыл омига уштуктур библиотекалар улу башкыны айма-амындарына турса-лактап моштагы кылмы, буудуну тургускан. Бригадалар-ла кожун чоруту библиотеканын тургузу, оларын номдарын созул турар. В. И. Ленинниң ажым-амындарынын орчулалды суурга, шыллага, орчулаларга, февраларга 29 сатап кылган. Ои ушкым М. Берсинин "Кижиниң төрүтүгүнн", С. Сарыг-оолдун "Амдырал — демисел", С. Суур-оолдун "Озалааш хем", А. Даржааның "Эрзин эрвэн" деп номнарыга конференцияларын кылган. Чокта ча өөр-сиклян сактып бижээн «Шу-шү» деп номунга конференция болган. Уи конференция солун ортлп, өөреникчилер алаа илемеилги кижиги, өмүмү эки сайгарган.

Библиотеканын ном фольгузу 11390 ажым. Номчукулдар 500 ажым турар. Номга мыак номчазан номуну утка-шыналар эки сайгарын, билип алып номчукулдарын саны өзүл турар. Ишылдырга Г. Мещеряков, А. Бегин, өөреникчилер Т. Дупчур, Т. Балдар болташ өскелер-даа хамаржыр.

Күске Чаназавна номчу аажым-уазымын дугайын чон ортугунга таймдыр ажым чорудуп, кой-иптинин аажына илемеилги кижиги келген, улуг, бичке килерге өгип-өздөк бозуп, сууртун чурттакчыларын чоргалары аларган. К. Эрчинича № 9 агиткавитралар В. И. Ленинни долчу номдарын баш кылап, кижизди солун, белил утка-шыгарыг эрттирилген утка-шыгарыг Бай-Даг көдө Сөвединин депутатты. Ои сууэлгенин эки күүседи турар.

К. ОЧУР-ООЛ.

Чамиял Донгакович Даспаевич «Чодураа» колхозтуң дуузааидектеринин бирөөзү. Колхоз бүүдүрүлгөсүнн язгы-буур адыраарына ол аймак-таң, үдүт-хууун кирип келген. Ч. Даспаевич амыч үе-тен Чодураа суурда сөөгүчкүч аймакка туруп, Оон кыш-таңа туруп амыч бөдүн-даа болуп, чарыс-саягылаң, кылбас, сөөрпөс чүчкөс-даа чок дөөр, сөөк тараалаңа өлчөп, өлчөп салгыны түдүгүп алган, абыч бжыжыар чөргө апаар, албетт столовалга келдер, тууар-базыкка мыаң сөөгүр дүң, бичин-даа, кызмг чок болуп.

Чамиял Донгаковичтин назм-чары дөгү-даа берсе, амыч кылмн, чүө түдүрү туурда амыктардан калыпмса. Бүүдүрүлгөн кайы-даа азы-нына аймакдан тургаң, биче сеткилдиг, кызымаан коргүчү, колхозтуң, районнуң-даа Хүндүлдө самбыраалга кил-

рип, шынал, макталды аң келген.

Ч. Даспаевич экп амыч-таңа боордан аңгыда удегерлиг ала. Оон уургулары 12 Ажы-төзүн өөрдөткөсө чүт күлдүт, күш-ажалга кызмман толөтпг киялдер кидыр сөтүп, кижизилдп келген. Даспаевичтарынн уруула-рында калдыр профессиональ кияжн чок дээр: саанчы, агроном, эмчи, чолаачы, тракторист, пагда дөш оон-да-төсө. Ийн оң Совет Армияда-мдыкты албан-хузаагөтсиз өрттирип туруп, Бичилер шкколада чедипкиниң өөргө-нип туруп.

Ч. Даспаевичтин кызыма-күш-ажалын үнөсөп көргөт Тываның 25 чыл оюн тазарыштыр Тыва АССР-ниң Дөдө Советинин Президиумуну Хүндүлдө бижил-биле шынаан,

П. СҮНДҮЙ-ООЛ.

СУНДУЯ-ООЛ.

ССРЭ-нің Дзедди Совадиниң сессиязының дугайын даштыкы парлалганың бижиң турары

Беш чылдын бешки чылында ССРЭ-нің Күрүнө планының болгаш бюджедининг төлөвилелдери социалистиг тургузугнуң чогаалдыкчы улуг күштерин, экономиканын чза

«Нью-Йорк таймс» солун СССР-нн Дюла Советиян эрлн турар сессиязынн дугайында бодулул Москвада корреспондентиянн дымнадым бирги арынта парлап, 1970 чылда СССР-нн Куруле бюджетин тайылбырлавышпаан, азырун айткыла болза, маамгал херектелдеринге чарыгдаларын улуу чаа бюджетте эвезиэн, СССР-нн сан министры В. Ф.

● **ТОКИО. (СЭТА).** Япо-
ниин бугу туу союлунары
ССРЭ-ийн Дээдэ Советийн
чегдиг сессиянын ажлыг
ке зууг кичигдэгийн салга.
1970 чылда ССРЭ-ийн зуус
ажыг-агжын хэсгүдүрүшүн
Күтүлү планшын дугайлыг
ССРЭ-ийн Министрлар Чыгу-
лалтын Даргаанын орау-
чазын, ССРЭ-ийн Күрүлгын
саргаан Н. К. Байбако-
вун болгам 1970 чылда ССРЭ-
ийн Күрүлгө бөлүктөйин ду-
гайында база 1968 чылда
ССРЭ-ийн Күрүлгө бөлүктөй-
ин күчүсүлөдөгүн дугайында
ССРЭ-ийн сай министри В. Ф.
Гарбузовтун өлкөдөсүрүн
доочуларын союлар бирги
арыппыларын парала. Дээдэ
Советтин ажылынын ду-
гайында дүндүдүлгүлү болтам
тайылбарымыз база парлап
үтүлүсөт.

[illegible]

ХАРТУМ. (СЭТА). Хартумга Тайбындың Бүгү-делегей Ч. агулдинин Президиуму бодунуң ажилын дооскан. Писнара быг түнцөз хуралыга документтерин чалгым үн-биле ол чүүдүдүзүнгөн. Амгы үениң эң чугула айтыргаларын тайбың талаалакчыларынын канчаар көрүп турарын ол документтеринде илгегидээ.

[illegible]

Чуокку Чөөн чүктө дөмгөзгө хөдөөгийн хайргыг ард түмний бичигтэй бүтээн байгуулж Чөлөөлөгч Пресидиумдүхүм эзэлдэг. Чүдүм чөдүм чөдүм эзэлдэг. Чоокку Чөөн чүк дутагдмал дөмгөзгө Пресидиумдүхүм дөмгөзгөн болза, бүгү дөмгөзгөйиң таймгайа болган хосталгаа ылаңныңдыг күнтер араб улаустангы дөмгөзгөн дөткөн турар, ол дөмгөзгөд бири одурунда Совет Эзиңдэй болган социалистэ өскөдөдөд чүдүм чөдүм чөдүм. Эзэлеткөн бүгү дөмгөзгөрдөд шериягыңиң үндүрөйиңиң Исламдэй албадар толзодө, болган бириңиң бүгү күнөйиңиңиңиңиңиң каттыштурар деп, ил перналистгү аргесиңга удур дөмгөзгөн бүгү бүгү кижиги дөдө Пресидиумдүхүм кыгыртал.

Тайбаның Бүгү-дегелег Чувуелэн расизми болгач не-
колониализми иншитарлач буру маан, Анголаның, Мо-
самбиктиң, Гвинеяның (Бисауның), Зимбабвең, Муру-
Африканың болгач Намбияның улустарың боттарының
хамаарышпас чоруу даш чорулун куар демиселни деткээ.
Тайбаның Бүгү-дегелег Чувуелэн 1971 чыды расизми
болгач соок-лап мугач чорунка ууур демиселни бүгү-
улачу чымы болдулар дутайында КНО-нуң чигине се-
гарычын иншитарын деткен.

Сессияның кыргызчалары В. И. Лениннің төртүнчү хууден бээр 100 чык юнүз байырларына беткекди айтырыны чугаалажып көөрүчө оза кичөөнөйи салган. Бо төртүлүз хунуң байырларына адепкейлиң киржири тайбың наггалалының бүтү национал комитеттеринге Пр. зилуум дааскан.

Европаның айымал чок чорунун болгаш чөсөгленини килин дүжүрениң айттыргаларың талазы-биле резолюцияларга болгаш сүмелерге Европада айымал чок чору болгаш кады ажылдажылга дээш ноябрь топчузунда — дикабрь эгезинде Венага болгаш бүгү-европа конференциянын шийитилерин дөткөз.

Тайбичицц Бугу-делегей Човуэлиницц түүлдүгүвгөн ө
бе-даа документицериницц аразында Лаоста, Камбоджад
Кореёде, Японияда тургустувган байдалга холбаштыр см
мелер, Окинава дутайында тусыйк резолюция, Латин Аме
рика талазы-биле резолюция база бар.

РАД. (СЭТА). Югосла- партияны ийи башкаландыр- **кажарлаашкын**

БЕЛГРАД. (СЭТА). Югославияны Коммунисттер эвлиядин Президиумунун хуралынг ЮКЗ-ниц даргазы И. Броз Тито чүве чугаалган. Хулап алаган шиитирлерди амгыралда боттандырар уюниде чягыс энтиг эргемок чугузалын ол онзалар демделген. ЮКЗ-ниц VIII болгаш IX сьезиде-рийши шиитирлердин күседи-ринге ууруланып турар кижидер партияга тургу болбас дээрдин Тито демделген.

[illegible]

ПАРИЖ. (СЭТА). Муруу
Вьетнамдан америк шергилер
ини чамдык кезини ан у
ер дугайында АКШ-тың пре
зидентини Никсонун медегил
ли «шергилерин улуурини
узандыктырышыче болган
Муруу Вьетнамга америк
ежелди мөңгөжидеринче у
ландырган каала да ашын
дыр» деп. Муруу Вьетна
м Республиканы Револушту ту
чазанын төлөздеринин төлө
дөзүн медегил

«Бисте, Коммунистер элчиледе асар чүктөн хосталыр
жугурт бис деп чүве билдин
тур болбай аян. Партия кеш-
тигүчүвү бдддин туткан
намдык кижилер ЮКЭ-нин по-
литказинга ууур ходелрин
оралдажы турар-дыр. Кан-
дыг-ыр ашталгань азы ад-
министративтиг хемчелгелер
аргазы-биле эвес, а политик-
тиг болгаш идеяг тодаргай
көдөлишкиннери чоругу
тургаш, олардин башкалары
жугурт бис»

ЮКЭ-нің даргазы партияла-
ғын реттеп тұтаалаы. Партия-
ның чамдык органына өй-
деген айтырмаларға кичізе-
лінін четчи хире-череліні-
биле салбай турарын ол ме-
гелзес. Алар, аундүзүлг ки-
чилер солунарға чүүдүлөр би-
чир болза, солуннар өйү-
лдеген айтырмаларын нынғын
болган бүгү талазы-биле
жымдаар болза, партияга, ош-
тешинде «Борба» биле «Ком-
мунист» солуннар элзэн эки-
чир деп, Тито чүтазалаы.

АКШ мурун-вьетнам айты-
рынын чөптүз болгаш тайбы-
гаарыштыр шинтирлардын кү-
лөс туур чүөс болза, ол шин-
пирлээшкн чүлө Мурун-
Вьетнамны хостаарын кы-
пномал фронтунун кыргы-
он чүүдөн тургустунган про-
грамманын үндөзлөш бот-
танган туруп бозур деп, ол
чугаалаан. Бо айтырыгы
шинтирларзынын эргөзөк
чуга негеделин болза, Мурун-
Вьетнамдан америк шериглер
нын чуга чока ундурери бо-
гаш айтыр административия
деташиринден АКШ-тын чазан-
нын ойталаары болур дээрин
Мурун Вьетнам Республика-
нын Революстуг тур чазанын
төлөдөрлериин төлөдөкчш
демгелдиз.

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Вашингтонга болгон парламент конференцияныг АНУ-ын хамгаалалттай министрийн М. Лэйрд Вьетнамыг дайныг «вьетнамыг дайныг» дээр чүвезини Каттышкан Штаттарныг салып турар кол угланшын-кын база катал бадыткаал.

Цаймшныг «вьетнамчидмалаг» дээр, Мурвуг-Чөөн Азида агрессыгын АНП-ын оргуучууд дэвн ол. Вьетамдан америк шериглери ндуреривц «расписанье» саакта бар дээр дуайн саамгалад министр чугаалаа.

